

SIYOSIY PARTIYALARNING MAQSADLARI, FUNKSIYALARI VA O'ZIGA XOSLIGI

Xakimov G'ayrat Tojiboyevich

2-pediatriya va tibbiy biologiya fakulteti tyutori
gayrathakimov995@gmail.com. tel:+998946325340

Toshkent pediatriya tibboyot institute

<https://doi.org/>

ARTICLE INFO

Received: 24th September 2022

Accepted: 26th September 2022

Online: 28th September 2022

KEY WORDS

Siyosiy partiyalar, jamiyat, hukumat, saylov, ta'lim tarbiya.

ABSTRACT

Bugungi kunda saylov jarayonlarini tashkil etishda, targ'ibot ishlarida hamda saylov kunida fuqarolar o'zlari ovoz berayotgan kishilarining umumiy aftobeografiyasi hamda ishchi dasturlari haqida tushinarli ma'lumotlar olishida muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Siyosiy partiyalarning maqsadi – siyosiy ta'limotlarni ishlab chiqish, saylovlarda ishtirok etish, davlat organlariga saylangan vakillari, parlamentdagi fraksiyalar orqali siyosiy irodani shakllantirish, jamoatchilik fikriga ta'sir etish orqali davlat hokimiyatini amalga oshirish jarayonida ustav, dasturiy vazifalarni amalga oshirishdan iborat.

Ideal holda, partiyaning maqsadi siyosiy tizimda o'zi manfaatlarini ifoda etadigan aholi qatlamlarining vakilligini amalga oshirishdir. Partiyalar turli ijtimoiy guruhlar, qatlamlar, mulklar, manfaatlarini ifodalash orqali jamiyat va davlatni ajralmas bir butunlikka birlashtiradi. Zamonaviy murakkab va yuksak rivojlangan sanoat jamiyatida o'ziga xos manfaat, intilish, yo'nalish, qarashlarga ega bo'lgan turli ittifoqlar, uyushmalar, partiyalarning siyosiy hayotda ishtirok etishi katta ahamiyatga ega.

“Siyosiy partiyalar to'g'risida”gi qonunga muvofiq siyosiy partiyaning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- jamoatchilik fikrini shakllantirish;
- fuqarolarning siyosiy ta'limi va tarbiyasi;
- jamoat hayotining har qanday masalalari yuzasidan fuqarolarning fikr-mulohazalarini bildirish, bu fikrlarni keng jamoatchilik va davlat hokimiyati organlari e'tiboriga yetkazish;

Partiyalar faoliyatining maqsadi jamiyatning ular vakili bo'lgan qatlamlari manfaatlarini amalga oshirishdir. Lekin ular nafaqat ularni ifodalaydi, balki yagona partiya manfaatlarini shakllantirish, birlashish va ishlab chiqishga ham harakat qiladi. Jamiyatning siyosiy tizimida faoliyat yurituvchi turli tashkilotlar orasida partiyalar alohida o'rin tutadi. Siyosiy partiyalarning asosiy maqsadi mavjud siyosiy hokimiyatni egallash yoki uni amalga oshirishda ishtirok etishdir.

O'zbekiston Respublikasining “Siyosiy partiyalar to'g'risida” gi qonunida partiyalarning maqsad va vazifalari keltirilgan. “3-modda. Siyosiy partiyalarni tuzish va ularning faoliyat ko'rsatish prinsiplari

Siyosiy partiyalar fuqarolarning huquq va erkinliklarini amalga oshirish maqsadida, xohish-irodani erkin bildirish, partiyaga ixtiyoriy ravishda kirish va undan chiqish, a'zolarining teng huquqliligi, o'zini o'zi boshqarish, qonuniylik va oshkorlik asosida tuziladi va faoliyat ko'rsatadi.

- Quyidagi siyosiy partiyalarni tuzish va ularning faoliyat ko'rsatishi taqiqlanadi:
- konstitutsiyaviy tuzumni zo'rlik bilan o'zgartirishni maqsad qilib qo'yuvchi;
- O'zbekiston Respublikasi suvereniteti, yaxlitligi va xavfsizligiga, fuqarolarining konstitutsiyaviy huquq va erkinliklariga qarshi chiquvchi;
- urushni, ijtimoiy, milliy, irqiy va diniy adovatni targ'ib qiluvchi;
- xalqning sog'lig'i va ma'naviyatiga tajovuz qiluvchi;
milliy va diniy ruhdagi partiyalar."

Har qanday partiya hokimiyat tepasiga kelib, hukumatning muhim sohalariga o'z odamlarini tayinlaydi. To'g'ridan-to'g'ri davlat hokimiyati organlarisiz siyosiy partiyalar davlat siyosatini ishlab chiqadilar (siyosiy kurs va siyosiy rejim bo'yicha takliflar) . Bu siyosat vakillik organlari tomonidan qabul qilingandagina amalda qo'llaniladi.

Mushtarak siyosiy g'oyalar asosida partiyalar o'z dasturlarini ishlab chiqadi, unda qisqa, o'rta va uzoq muddatli istiqbolga mo'ljallangan vazifalar belgilab beriladi.

Zamonaviy siyosiy partiyalar murakkab tuzilishga ega bo'lib, unda quyidagi elementlarni ajratib ko'rsatish mumkin: partiya yetakchisi, partiya apparati, partiya mafkurachilari, oddiy partiya a'zolari. Partiyaning siyosiy ta'sirini aniqlashda "partiya elektorati", partiyaning "hamyondorlari" va "homiylari" katta rol o'ynaydi.

Iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy taraqqiyot darajasi turlicha, o'ziga xos tarixiy va milliy an'analarga ega bo'lgan jamiyatlarda siyosiy partiyalarning o'rni va ahamiyati bir xil emas. Shu bilan birga, tomonlarning ba'zi umumiy funktsiyalarini ajratib ko'rsatish mumkin

FUNKSIYALARI:

- ijtimoiy vakillik;
- ijtimoiy integratsiya;
- siyosiy sotsializatsiya;
- hokimiyat kurashi;
- siyosatni ishlab chiqish va amalga oshirish.

Siyosiy partiyalar eng avvalo jamiyatning ayrim guruhlari manfaatlarini umumlashtiradi va muvofiqlashtiradi. Keyin bu manfaatlar dasturlar, talablar, shiorlar, saylovoldi platformalarida bayon etiladi.

Har bir siyosiy partiya ma'lum ijtimoiy manfaatlar vakili bo'lib, o'z faoliyatida muayyan ijtimoiy guruhlariga tayanadi, ularning siyosiy maydondagi vakili hisoblanadi. Ba'zi partiyalar o'zlarining ijtimoiy bazasini nomi bilan ta'kidlashga intilishadi, masalan: Ukraina dehqonlar partiyasi yoki Ukraina tadbirkorlar va sanoatchilar partiyasi. Lekin, qoida tariqasida, har bir partiya imkon qadar jamiyatning keng qatlamlarini birlashtirishga va turli ijtimoiy guruhlarni ifodalashga intiladi. Bu ko'plab partiyalarning nomlarida o'z aksini topgan - xalq, milliy va boshqalar.

Ijtimoiy integratsiya funksiyasi quyidagicha ifodalanadi. Taraflar u yoki bu hokimiyat da'volarini ilgari surish orqali aholining davlat tuzilmalari bilan aloqasini ta'minlaydi. Partiyalar aholining ijtimoiy-siyosiy faoliyatining stixiyali shakllarini o'z rahbarlari tomonidan nazorat qilinadigan rasmiylashtirilgan shakllar bilan

almashtiradi. Shu bilan birga, partiyalar fuqarolarning siyosiy ijtimoiylashuviga, ularning hokimiyatda ishtirok etish xususiyatlari va ko'nikmalarini shakllantirishga hissa qo'shadilar. Partiyalar aholining e'tiborini eng muhim nizolar va ularni hal etish yo'llariga qaratadi, ogohlikni bartaraf qiladi, jamiyatda yuzaga kelgan vaziyatni oddiy fuqarolarga tushuntiradi.

Hokimiyat uchun kurash ham siyosiy partiyaning belgisi, ham ayni paytda uning asosiy maqsadi va vazifasidir. Aynan hokimiyat uchun kurash jarayonida partiyaning ko'rsatmalari ishlab chiqiladi, uning yetakchilari, g'oyaviy-tashviqot kadrlari shakllanadi. Hokimiyat uchun partiyalararo kurash mexanizmi partiyalarning o'z o'rnida qolishiga, eski yuk bilan yashashiga imkon bermaydi. Tomonlar mamlakatda va dunyoda ro'y berayotgan o'zgarishlarga sezgir va tezkor munosabat bildirishga majbur.

Partiyalar o'z faoliyatida partiyaning o'zi uchun ham, siyosiy tizimning boshqa tuzilmalari uchun ham (jumladan, vakillik organlari va hokimiyat vakillik organlariga nomzodlar ko'rsatish) kadrlarni tanlash, o'qitish va rag'batlantirishni nazarda tutuvchi siyosiy ishga qabul qilish funksiyalariga jiddiy e'tibor beradi. davlatning ijro etuvchi apparati).

Turli siyosiy tizimlarda siyosiy kursni ishlab chiqish va amalga oshirish funksiyasi turlicha namoyon bo'ladi. Ushbu funktsiyaning ko'lami va samaradorligi ma'lum bir partiyaning davlat hokimiyatiga nisbatan pozitsiyasiga bog'liq.

Partiya jamiyatni zo'ravonlikka chaqirmasa ham, mavjud davlat tuzilishiga qarshi, murosasiz muxolifatda bo'lishi mumkin. Bunda partiya birinchi navbatda davlat

tuzilishini o'zgartirish maqsadida hokimiyatga intiladi.

Partiya muxolifatda bo'lishi mumkin, mavjud davlat tuzumiga qarshi emas, balki ma'lum bir hukumat siyosatiga qarshi qaratilgan.

Partiya konstruktiv muxolifat sifatida ham harakat qilishi mumkin: "u hukumat harakatlarida rozi bo'lmagan narsani tanqid qiladi, o'z faoliyatida to'g'ri deb bilganini qo'llab-quvvatlaydi".

Partiya hukumatni shakllantirishda va turli davlat organlarida boshqa partiyalarning hamkori sifatida qatnashishi mumkin. Bunda hokimiyatning bir qismiga ega bo'lgan partiya buning uchun ma'lum bir mas'uliyat yuklaydi.

Hukumat koalitsiyasining yetakchi kuchi sifatida partiyaning roli mumkin. Bunda partiya zimmasiga katta kuch va mas'uliyat yuklanadi. Davlat hokimiyatini amalga oshirish asosan unga bog'liq bo'lib, uning qo'lida muammolarni hal qilishning o'z imkoniyatlarini amalga oshirish uchun keng imkoniyatlar jamlangan.

Partiya yakka o'zi hukumatni tuzishi mumkin, bunda u davlat hokimiyatini amalga oshirish uchun monopol mas'uliyatni o'z zimmasiga oladi, ayniqsa, agar u parlamentda mutlaq ko'pchilikka ega bo'lsa.

Boshqa funktsiyalar va ularni tasniflashning boshqa asoslari mumkin. Siyosiy partiyalar dunyosi nihoyatda xilma-xildir. Shu sababli, partiyalarni tiplashtirishga urinishlar o'zboshimchalik bilan amalga oshiriladi, lekin ular partiyalarning tabiatini va ularning imkoniyatlarini chuqurroq o'rganishga qaratilgan.

Misol tariqasida O'zbekiston milliy tiklanish demokratik partiyasining maqsad va vazifalarini ko'rib chiqamiz.

“Partiyaning asosiy maqsadlari quyidagilardan iborat:

– barqaror milliy rivojlanishni ta’minlash, milliy manfaatlarni himoya qilish va ilgari surish, ma’naviy qadriyatlar, urf-odatlar va an’analar, boy tarixiy merosni saqlash va boyitish, mamlakatimizda turizmni rivojlantirishga hissa qo’shish;

– O‘zbekiston Respublikasi fuqarolarida milliy o‘zlikni anglash hissini oshirish, milliy g‘urur, Vatanga sadoqat va muhabbat tuyg‘usini shakllantirish hamda mustahkamlash uchun qulay sharoitlar yaratish;

– o‘z safida yurtning vatanparvarlarini birlashtirish, ularning intellektual va ijodiy salohiyatini O‘zbekiston manfaatlari hamda uning xalqaro obro‘-e‘tiborini oshirish yo‘lida safarbar etish;

– yoshlarni milliy mustaqilligimizni, milliy an’analarimiz va urf-odatlarimizni asrab-avaylash ruhida tarbiyalash, o‘zlari qiziqqan kasb-hunarga yo‘naltirishga ko‘maklashish hamda yoshlar ongi uchun zararli bo‘lgan “ommaviy madaniyat”ning salbiy ta’siridan himoya qilishga hissa qo’shish, ularning Vatan ravnaqi yo‘lidagi amaliy harakatlarini qo‘llab-quvvatlash

Partiya o‘z maqsadlariga erishish uchun quyidagi vazifalarni amalga oshiradi:

– aholi o‘rtasida targ‘ibot-tashviqot ishlarini amalga oshiradi, Partiyaning maqsad va vazifalarini aholiga yetkazishga qaratilgan dasturlarni amalga oshirish choralari ko‘radi, aholini Partiya dasturi, joriy faoliyati haqida xabardor qiladi, Partiyaning saylovlarda ishtirok etuvchi nomzodlari uchun saylovoldi tashviqotini tashkil etadi;

– yoshlar bilan muntazam ish olib boradi, ularni Partiyaning yoshlarga oid siyosatini amalga oshirilishida ishtirok etishga jalb qiladi, Partiya mafkurasini yoqlovchi

siyosiy faol fuqarolarning yosh avlodini shakllantirishga ko‘maklashadi;

– jamoatchilik e‘tiborini muhim ijtimoiy-siyosiy va sotsial-iqtisodiy muammolarga qaratadi hamda bu muammolarni partiyaviy vositalar orqali hal etish yo‘llari to‘g‘risida ijobiy ijtimoiy fikrni shakllantiradi;

– O‘zbekiston Respublikasi fuqarolarining manfaatlari, ehtiyojlarini o‘rganadi, tahlil etadi va umumlashtiradi, o‘z e‘tiborini muhim ijtimoiy-siyosiy va ijtimoiy-iqtisodiy muammolarga qaratadi, yangi qonunlar va davlat hokimiyati organlarining qarorlari loyihalari yuzasidan takliflar kiritish vositasida o‘z saylovchilarining manfaatlari amalga oshirish shakllarini izlab topadi;

– xotin-qizlarning gender tengligi asosida qo‘llab-quvvatlanishiga hamda ularni ish bilan ta’minlashga alohida e‘tibor qaratadi;

– respublikamiz hududida “ommaviy madaniyat”ni tarqalishiga qarshi kurash olib boradi, yoshlarni buzg‘unchi g‘oyalar ta’siriga tushib qolishlarini oldini olish yuzasidan chora-tadbirlar belgilaydi;

– boshlang‘ich partiya tashkilotlari rahbarlarining, O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasidagi Partiya fraktsiyasi, Qoraqalpog‘iston Respublikasi Jo‘qorg‘i Kengsidagi va xalq deputatlari mahalliy Kengashlaridagi partiya guruhlarining a‘zolarining, shuningdek, boshqa faollarning siyosiy savodxonligini oshirish chora-tadbirlarini ko‘radi. Partiya oldida turgan vazifalarni samarali hal etishga qodir va kelgusida Partiya rahbar organlari lavozimlariga hamda davlat hokimiyati vakillik organlariga saylovlarda ishtirok etish uchun nomzodlar ko‘rsatish maqsadida Partiyaning kadrlar zahirasi tayyorlaydi;

– xalq deputatlari tuman (shahar), viloyat, Toshkent shahar Kengashlari, Qoraqalpog‘iston Respublikasi Jo‘qorg‘i Kengesi, O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasiga o‘tkaziladigan saylovlarda shakllantiriladigan barcha saylov okruglari bo‘yicha Partiyadan nomzod ko‘rsatish orqali demokratik saylovlarda fuqarolarning to‘laqonli ishtirok etishini ta‘minlaydi;

– O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti saylovida ishtiroketadi;

– O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasidagi Partiya fraksiyasi, Qoraqalpog‘iston Respublikasi Jo‘qorg‘i Kengesindegi va xalq deputatlari mahalliy Kengashlaridagi partiya guruhlari faoliyatini muvofiqlashtirib boradi, davlat hokimiyati vakillik organlarining deputati etib saylangan Partiya a‘zolariga yordam ko‘rsatadi, ular orqali Partiya elektorati manfaatlarini himoya qilishga qaratilgan qonun hujjatlarini qabul qilishga yo‘naltirilgan siyosiy tashabbuslar bilan chiqadi;

– fuqarolarning o‘zini o‘zi boshqarish organlari, davlat va jamoat tashkilotlari bilan bevosita hamkorlikni amalga oshiradi”.

Siyosiy partiyalarni tushunishga turlicha nazariy va uslubiy yondashuvlar ham huquqshunos-davlat arboblari, ham siyosatshunoslar tomonidan shakllantiriladi. benuqson, ilmiy missiya siyosiy partiyalar, ular me'yoriy ambitsiyaga ega bo‘lsa ham, u tarqatish o‘z vodbitok bilish va siyosiy partiyalar huquqiy tuzilmasi normativ hujjatlarda mustahkamlangan kam. Kim bilan, tergov jarayonida siyosiy partiya tushunchasining operativlashuvi hisobga olinadi: kimdir o‘z fikrini biladi, bizda oldinga, qonuniy

ahamiyatga ega bo‘lgan belgilar mavjud, ularning mavjudligi bayonotlarning ishonchliligi bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. . T.B.ning pozitsiyasini belgilashning uslubiy ahamiyati nimada. Beknazar-Yuzbashev, men kinda proponavavav, Kitko Rozmizhvati Zagalna Kirish chegirma Pattychnya (s Povitzii Retovanda Pol_ytichny Partii xolding tizimi kontekstida, Suspili-Pol_tichnya Tu Rovehchi Estitutiviv), bu o‘ziga xos huquqning o‘ziga xos shakli. to‘g‘ri harakat qiling.

Siyosiy partiyaning huquqiy kontseptsiyasini siyosiy va yuridik fanlar tomonidan shakllantirilgan tushunchalar bilan yangicha identifikatsiyalashning mumkin emasligi siyosiy partiyalarga yuklangan yangi yutuqlarda bir necha bor qayd etilgan, “mavjud nazariy qoidalarni huquqiy hujjatga o‘tkazish to‘g‘risida”gi masala. qonunning o‘ziga xos xususiyatlari huquqiy tartibga solish».

Yuridik ahamiyatga ega bo‘lgan mezonlarga ko‘ra, siyosiy partiyani tushunish belgisi muhim amaliy ahamiyatga ega bo‘lishi mumkin. Ale, unchalik tashvishlanmang. Yigirmanchi asrning o‘rtalariga qadar. Aksariyat raqobatbardosh demokratik davlatlarda siyosiy partiyalar faoliyati asosan saylov jarayoni doirasida tartibga solingan, ko‘rinadiki, partiya to‘g‘risidagi qonun hujjatlari mavjudligi, siyosiy partiyaning ilmiy tushunchasi huquqiy belgilanishi bilan bir xil bo‘lgan. Siyosiy partiyalar doslednikining so‘zlari ortida, 20-asrning boshlari. Yu.S. Gambarov “siyosiy partiyalar huquqiy emas, balki ijtimoiy fakt, imtiyozlar, xoh u qonuniy sanksiyalardir”. Biroq dunyoda xromada birlashmaning mustaqil tashkiliy shakli sifatida huquq tizimini rivojlantirish va partiya institutini

shakllantirish, partiyada huquqiy ahamiyatga ega mezonlarga rioya qilishdan oziqlanishi dolzarb bo'lib qoldi.

Zamonaviy yuridik fanlar siyosiy partiyada yuridik ahamiyatga ega bo'lgan mezonlarni ko'rishning turli xil variantlariga ega. Yu.A. Yudina, amaldagi qonunchilikni tahlil qilish uchta asosiy malaka belgilarini ko'rishga imkon beradi, ulardan biri mavjudligi uchun hromadskie ob'ednannya biri partiyaning huquqiy shaxsini singdiradi. Siyosiy hokimiyatni zabt etish (bu doirasida Konstitutsiya asosida Rossiya Federatsiyasi) siyosiy jarayonda asosiy meta ishtirok etish sifatida, siyosiy qarashlarning uyg'unligi asosida shaxslarning birlashishi, partiya dasturining ta'sirini biladigan qadriyatlarning qo'shiq tizimini tan olish, buning rasmiylashtirilishining namoyon bo'lishi. doimiy partiya tuzilmasi.

A.S. Avtonomiyalar Vnovchae Pol_tichna Partiya Yak Volodskie Ob'eddnannanna, Yak Vidstoyuê í Vt_luê in Lyttya Intestes in i vols sobra sobolny vola zagovnnennya í í, fors tilida í zísnnennyaí, íla zagovnnennya í,, forsha, í zísnnennya ílâtichna atík imlábâsn ylabâs,,,,,,, zísnnennya í yop ylabíast of the Littya, ularning orqasida. T.V. Shmachkovning chotiri haqidagi bayonoti partiyaning belgilarini tasdiqlaydi: partiya faoliyatining g'oyaviy yo'naltirilganligi,

birlashma tabiatining trivalentligi va boyligi, ushbu hokimiyatni qo'lga kiritishga e'tibor, xalqni qo'llab-quvvatlashga chaqirish.

Davlatchilikka tayinlangan rus doslidniklarining robotlari siyosiy partiyaning huquqiy ahamiyatli belgilari ro'yxati uchun batafsilroq variantlarga ega. Zokrema, V.E. Chirkin yilda chisli suttevih bizning politichnoï partii topish, SSMSC visvitlyuyutsya yilda zakonodavstvi, vidilyae ii dobrovilny, samovryadny, stiyky i muxtor belgi spilnist perekonan deb tsiley ii chleniv yak omil utvorennaya partii, vidsutnist tsiley viluchennaya pributku, spriyannaya formuvannuyu deb vislovlennuyu politichnoï Volya odamlar Shlyakhov uchasti yilda saylovlar demokratik pistirma asosida, oshkoralik, oshkoralik va oshkoralik asosida o'tkaziladi .

Siyosiy partiya faoliyatining prinsiplari, maqsad va vazifalari, shuningdek, ularni amalga oshirish usullari siyosiy partiya dasturida belgilanadi. Siyosiy partiyalarning faoliyati Rossiya Federatsiyasi Konstitutsiyasi bilan kafolatlangan o'ng qanotlar va xalqning erkinligi va asosiy qismi tomonidan buzilishi mumkin. Siyosiy partiyalar ochiq, ularning o'rnatilishi va dasturiy hujjatlari to'g'risidagi ma'lumotlar hamma uchun ochiqdir.

References:

1. Политические коммуникации. / Под ред. А.И. Соловьева. – М., 2004.
2. Основы теории политических партий. Учебное пособие / под ред. Заславского С.Е. - М.: «Европа», 2007. -264с
3. Худойкулов М. Оммавий ахборот воситалари назарияси. –Т.: Университет, 1999. –Б. 37.
4. Реклама. – М.,1993
5. Ильясов, Ф.Н. Политический маркетинг. Искусство и наука побеждать на выборах / Ф.Н. Ильясов. - М. : ИМА-Пресс, 2009.